

Komparatīvistikas almanahs
Journal of Comparative Studies

LITERĀRAIS TEKSTS:
ŽANRU MODIFIKĀCIJAS UN
NARATĪVA SPECIFIKA

LITERARY TEXT:
MODIFICATIONS OF GENRES AND
SPECIFICITY OF THE NARRATIVE

~ DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES ~
AKADĒMISKAIS APGĀDS "SAULE" ~

2014

Burima M., Kačāne I. (red.) *Komparatīvistikas almanahs Nr. 6 (35). Literārais teksts: žanru modifikācijas un naratīva specifika*. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds “Saule”, 2014, 218 lpp.

Burima M., Kačāne I. (eds.) *Journal of Comparative Studies No 6 (35). Literary Text: Modifications of Genres and Specificity of the Narrative*. Daugavpils: Daugavpils University Academic Press “Saule”, 2014, 218 p.

Zinātniskā komiteja / Scientific Committee

Maija Burima, Dr. philol., Latvija / Latvia

Fjodors Fjodorovs, Dr. habil. philol., Latvija / Latvia

Rahilya Geybullayeva, Dr. philol., Azerbaidžāna / Azerbaijan

Asta Gustaitienė, Dr. hum., Lietuva / Lithuania

Natalya Ilyinskaya, Dr. philol., Krievija / Russia

Ilze Kačāne, Dr. philol., Latvija / Latvia

Yordan Lyutskanov, Dr. philol., Bulgārija / Bulgaria

Eva Maagerø, Norvēģija / Norway

Malan Marnersdóttir, Dr. phil., Fēru salas / Faroe Islands

Sandra Meškova, Dr. philol., Latvija / Latvia

Anneli Mihkelev, Dr. phil., Igaunija / Estonia

Irine Modebadze, Dr. philol., Gruzija / Georgia

Irma Ratiani, Dr. philol., Gruzija / Georgia

Tigran S. Simyan, PhD, Armēnija / Armenia

Anna Stankeviča, Dr. philol., Latvija / Latvia

Elīna Vasiļjeva, Dr. philol., Latvija / Latvia

Žurnāla izdošana apstiprināta Daugavpils Universitātes Zinātnes padomes sēdē 2014. gada 12. novembrī, protokols Nr. 12.

The publication of the Journal has been approved at Daugavpils University Science Council meeting on November 12, 2014, Minutes No 12.

Redkolēģija / Editorial Staff:

Maija Burima, Ilze Kačāne (redaktori / editors-in-chief), Žans Badins

Korektori / Proof-readers:

Jana Butāne-Zarjuta, Sandra Meškova, Gaļina Sirica

Makets / Lay-out:

Vita Štotaka

Zinātnisko žurnālu *Komparatīvistikas almanahs* trīs reizes gadā izdod Daugavpils Universitātes Komparatīvistikas institūts, Daugavpils, LATVIJA
Visi raksti tiek anonīmi recenzēti.

Journal of Comparative Studies is published three times a year by the Institute of Comparative Studies, Daugavpils University, Daugavpils, LATVIA
All papers are anonymously peer-reviewed.

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES
HUMANITĀRĀS FAKULTĀTES
KOMPARATĪVISTIKAS
INSTITŪTS

DAUGAVPILS UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES
INSTITUTE OF
COMPARATIVE STUDIES

Komparatīvistikas almanahs
Nr. 6 (35)

**LITERĀRAIS TEKSTS: ŽANRU MODIFIKĀCIJAS
UN NARATĪVA SPECIFIKA**

*

Journal of Comparative Studies
No 6 (35)

**LITERARY TEXT: MODIFICATIONS OF GENRES
AND SPECIFICITY OF THE NARRATIVE**

Daugavpils Universitātes *Komparatīvistikas almanahs* ir iekļauts EBSCO elektroniskajā datubāzē, kas ir viens no pilnīgākajiem zinātnisko žurnālu, periodisko izdevumu un citu avotu pilnu tekstu apkopotājiem. Izdevums *Komparatīvistikas almanahs* būs lasāms EBSCO modernizētajā datubāzē pēc zinātnisko izdevumu kolekcijas nokomplektēšanas.

The Journal of Comparative Studies of Daugavpils University has entered into an electronic licensing relationship with EBSCO Publishing, the world's most prolific aggregator of full text journals, magazines and other sources. The full text of *The Journal of Comparative Studies* will be found on EBSCO Publishing's upgraded database once the collection is complete.

SATURS / CONTENTS

Priekšvārds	9
Foreword	12
Olga Senkāne	
Autora tēls vai abstraktais autors filozofiskā žanra romānos	15
The Image of an Author or the Abstract Author in the Novels of Philosophical Genre	
Alīna Romanovska	
Žanra īpatnības Antona Austrīņa tēlojumu krājumā <i>Māras zemē</i>	33
Peculiarities of Genre in Antons Austrīņš' Collection of Sketches <i>In the Land of Māra</i>	
Antra Leine	
Andželas Kārteres pasakas <i>Sarkangalvīte un vilks</i> versija	55
Angela Carter's Version of the <i>Little Red Riding Hood</i>	
Bārbala Šimsone	
Žanru "salāti" postmodernā gaumē: paranormālā romance	65
Postmodern Genre 'Mixture': Paranormal Romance	
Diāna Ozola	
Ceļojuma apraksta žanra teorētiskie aspekti mūsdienu literatūrā	81
Theoretical Aspects on Travelogue in Modern Literature	
Indre Žakevičiene	
Žanra problēma: lietuviešu romāna metamorfozes The Problem of Genre: Metamorphoses of Lithuanian Novel	92
Monika Gruslīte	
Sentimentālās literatūras un <i>Chick Lit</i> žanru modifikācijas Sofijas Kinselas romānā <i>Antimājsaimniece</i> The Domestic Fiction and Chick Lit Genres in <i>The Undomestic Goddess</i> by Sophie Kinsella	102

Jūrate Radavičiūte

- Sinekdohas nozīmes transformācijas Salmana Rušdi romānā *Pusnakts bērni*
The Subversion of the Meanings of the Synecdoche of the Voice in Salman Rushdie's Novel
Midnight's Children 113

Svetlana Veļigura

- Gilberta Keita Čestertona teoloģiskais detektīvs kā žanra variācija
Gilbert Keith Chesterton's Theological Detective Story as a Genre Variation
Теологический детектив Гилберта Кейта Честертона как жанровый вариант 122

Olga Skačkova

- Komentārs kā prozas žanrs
Commentary as a Genre of Fiction
Комментарий как художественный жанр 132

Ļubova Lavrenova

- Žanra evolūcija Venjamina Kaverina agrīnajos romānos
The Evolution of a Genre in Veniamin Kaverin's Early Novels
Жанровая эволюция в первых романах Вениамина Каверина 144

Nadežda Fjodorova

- Konstantīna Paustovska stāstu žanra specifika
The Specificity of Genre in Konstantin Paustovsky's Stories
Жанровая специфика рассказов Константина Паустовского 155

Žans Badins

- Vasilija Rozanova *Nokritušās lapas* un Vladimira Krimova *No rakstnieka kambara: žanra problēma*
Vasily Rozanov's *Fallen Leaves* and Vladimir Krymov's *From the Writer's Storeroom: on the Problem of Genre*
Василий Розанов *Опавшие листья* и Владимир Крымов *Из кладовой писателя: к проблеме жанра* 168

<i>Dina Āzere</i>	
“Atkušņa perioda” ceļojumu apraksta žanrs – būtība un funkcijas	
The Genre of Travel Sketches of the ‘Thaw’ Period – Nature and Functions	
Жанр «оттепльного» путевого очерка – природа и функции	176
<i>Aļona Veļičko</i>	
Frīdriha Gorenšteina drāmas <i>Berdičevs</i> specifika	
The Specifics of Friedrich Gorenstein’s Drama <i>Berdichev</i>	
Специфика драмы Фридриха Горенштейна <i>Бердичев</i>	189
<i>Ināra Kudrjavska</i>	
Žanra problēma Grigorija Kanoviča prozā	
The Problem of Genre in Prose by Grigory Kanovich	
Проблема жанра в прозе Григория Кановича	198
Autori	214
Contributors	216

PRIEKŠVārds

Žanroloģijas izaicinājumi

Mūsdienu literatūras telpā uz plašā kultūras un kultūrantropoloģijas metodoloģijā bāzēto pētījumu fona ir vērojams fokusēts literatūras teorijas izpētes kritums. Viens no šīs tendences rezultātiem ir disproporcija starp žanru jaunrades intensitāti mūsdienu rakstniecībā un nedaudzajiem akadēmiskajiem pētījumiem žanroloģijā, kuriem būtu jāfiksē, jāapraksta un jāsystematizē kompleksās žanru evolūcijas izmaiņas. Lai nonāktu pie universāliem secinājumiem par žanru specifiku mūsdienu tekstos, literatūras teorijai izvirzāmi daudzi uz žanru evolūcijas izpēti vērsti tekstu studiju uzstādījumi, tostarp žanru mijiedarbes, standartizācijas un adaptācijas robežu definēšana, nepieciešamība aplūkot lokālas žanru formas kā internacionālu virzienu reģionālos variantus ar saviem specifiskiem noteikumiem.

Globalizācijas laikmetā, kad literārie darbi konkurē ne tikai konkrētas nacionālās literatūras ietvaros, bet arī plašā cittautu tulkotās un oriģinālliteratūras klāstā, eksperimentālā rakstniecība spēj uzrunāt daudz plašāku lasītāju loku, taču nereti literatūrzinātniekiem rada grūtības žanru interpretācijas lauka definēšana.

Jaunu žanru ģenerēšanai kā izplatītam žanru izmantojuma fenomenam mūsdienu rakstniecībā ir vairāki iemesli un dažādas izpausmes. Uz masu un elitārās kultūras naratīviem iedarbojas ne vien pieaugošais tehnoloģiju ietekmes īpatsvars uz kultūru, bet arī kultūras homogenizācija, attieksmes maiņa pret profesionāļa vai amatiera radītu tekstu. Tāpat vērojama daiļliteratūras, publicistikas un dokumentālās literatūras stratēģiju simbioze jaunās tekstu formās. Tekstu inovācijas nosaka arī rakstnieku vēlme sekot klišejām un šabloniem vai protestēt pret tiem, rodot savai jaunradei novatoru ietvaru, kas ne tikai ar saturu, bet arī ar formu pievilktu, fascinētu, provocētu, šokētu lasītāju, pielāgotos lasītāja gaidām vai izaicinātu viņu uz intelektuālu dueli.

Nepārtrauktā žanru jaunrade sagādā to sistematizācijas grūtības. Žanru daudzveidībai kultūras pētniecībā ir virkne sinonīmisku apzīmējumu: sintezēšanās, transformēšanās, modifikācija, krustoššanās, hibridizācija. To nozīmes un izpausmju analīzei pievērsies vēsturnieks Pīters Bērks (*Peter Burke*) starpdisciplinārajā jeb (kā autors to pats nodēvē) hibridpētījumā *Kultūru hibriditāte*, norādot, ka hibridizācija ir process, nevis stāvoklis. Viņš lieto “sakušanas” metaforu attiecībā uz kultūras, mūzikas un kulinārijas jaunām formām. Izpratni par hibridizāciju kā

sinkrētismu atvasina no pazīstamās metaforas par Ameriku kā kultūru “kausējamo katlu” (*melting pot*) un atzīmē, ka sinkrētisms palīdz precizēt kultūras kontaktu analīzi. Populārā botāniskā vai bioloģiskā metafora “hibridizācija”, kā norāda P. Bērks, radās no tādiem tradicionāli nievājošiem terminiem kā “jauktenis” vai “bastards” un viesusi sinonīmus, piemēram “svešappute”. Faktiski P. Bērka kultūras formu pārmaiņām veltītie apzīmējumi ir projicējami arī uz žanroloģiju, izgaismojot vairākas tendences mūsdienu tekstu žanriskajās izmaiņās. Žanru sadalīšanās un sazarošānās, apvienošānās, saplūšana jeb robežu pārkāpšana un jaunu žanru rašanās literatūrā projicējas ar dažādu intensitāti. Spilgts piemērs ir robežu izkušana starp mūsdienās daudzskaitlīgajiem autobiogrāfiskajiem vēstījumiem, dokumentālo literatūru un atmiņu tēlojumiem, kā arī dienasgrāmatām, piezīmju kladēm vai uzrakstiem uz fotogrāfijām. Šim žanru transformācijas fenomenam žanroloģijā ieviests jauns sinkrētisks nosaukums – *egoteksts*.

Tāpat vērojams, ka rakstnieki pievēršas aizmirstu žanru aktualizācijai, piepildot to ar korektētu saturu. Latviešu autors Aivars Eipurs izdevis jau divas grāmatas, kurās iekļāvis tekstus, kas žanriski marķēti kā “minimas”, savukārt žanru jaunradē viņa devums iezīmējas ar žanru “dzejoļi ar gariem virsrakstiem”. Latviešu autori piedāvā lasītājam arī tādus provokatīvus vai pat pretrunīgus žanru formulējumus saviem darbiem kā “sviestroka mikroromāns” (Vilis Lācītis), “dokumentālā dzeja” (Andra Manfelde), “ceļojumu esejas” (Liāna Langa) vai arī pilnībā atsakās definēt žanru, piemēram, nodēvējot tekstu par “atmiņu grāmatu” (Vizma Belševica). Amerikā strauji iegūst popularitāti grafiskās noveles žanrs. Tas izmaina vizuālā un tekstuālā naratīva proporcijas. Likumsakarīgs ir arī gastronomiskās literatūras popularitātes kāpums, ko skaidro masu lasītāja pieprasījums pēc viegli uztveramu izklaidējoša rakstura kulināro tēmu variācijām. Rakstnieki intelektuāļi vai profesionāli publicisti šo masu lasītājam simpatizējošo lasāmvielu jeb “zemo” žanru nekaivējas hibridizēt poētiski kvalitatīvos tekstos, kuros kulinārais komponents ir tikai stratēģija, lai ar tās starpniecību vēstītu par rakstnieku literāro laboratoriju, interesantu personību ētisko un estētisko dzīves pieredzi, dažādu tautu tradīcijām un kultūras specifiku, eksperimentētu ar valodas potenciālu (Nora Ikstena, Gundega Repše, Sandra Kalniete u. c.). Jaunas izteiksmes meklējumos žanra attīstības jomā lieti tiek izmantoti eksperimenti, aktualizēta spēlēšanās ar tradīciju, atkāpšanās no literārā kanona vai izmantota standartu laušana. Daiļdarba formas inovatīva interpretējuma rezultāts izpaužas žanru izplūšanas un hibridizācijas procesos, kas rezultējas ar oriģinālu robežžanru izveidi.

Zinātnisko pētījumu izdevuma “Komparatīvistikas almanahs” iekļautajā rakstu kopā *Literārais teksts: žanru modifikācijas un naratīva specifika* sistematizēti Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes 2014. gada 30.–31. janvārī rīkotās starptautiskās zinātniskās konferences XXIV *Zinātniskie lasījumi* materiāli. Izdevumā iekļauti 16 raksti latviešu, angļu un krievu valodā, kas tika prezentēti darba grupās *Literatūras žanru modifikācijas* un *Angļu valodas lingvistiskie aspekti un poētika*. Pētījumi atklāj, ka literatūras žanru (romāna, stāsta, noveles, pasakas, tēlojuma, apraksta, leģendas, traveloga, komentāra u. c.) un to transformāciju izpētē produktīva ir salīdzināmā pieeja. Rakstu autori diskutē par literārā žanra jautājumu, pievēršas literāro žanru variācijām un transformācijām sinhronajā un diahronajā aspektā latviešu un cittautu (lietuviešu, vācu, angļu, amerikāņu, krievu) literatūrā noteiktos kultūrvēsturiskajos laika posmos.

Krājuma redaktore: *Maija Burima*
Ilze Kačāne